

Validity and reliability study for the occupational professionalism of teachers scale (OPTS)

Öğretmenlerin mesleki profesyonelliği ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması

Kürşad Yılmaz¹
Yahya Altinkurt²

Abstract

The purpose of this study is to develop a scale to be used in determining the occupational professionalism levels of teachers. The study group is comprised of 251 volunteers, who are all teachers working within public schools in Kütahya town center during the 2013-2014 academic year. Exploratory (EFA) and confirmatory (CFA) factor analyses were conducted for structural validity of the scale. The results of the EFA showed that the scale was comprised of four factors, namely Personal Development, Contribution to Organization, Professional Awareness, and Emotional Labor. The scale was comprised of 24 items. CFA revealed a χ^2/sd ratio of 2.66. Other goodness for fit indexes calculated by CFA were: GFI=0.82, AGFI=0.78, RMSEA=0.08, RMR=0.05, SRMR=0.08, CFI=0.80, NFI=0.72, NNFI=0.77, PGFI=0.67. As a result, a valid and reliable scale with sufficient psychometric features was developed that could be used to determine the occupational professionalism levels of teachers working in public schools.

Keywords: Occupational professionalism, occupational professionalism scale, public schools

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin mesleki profesyonellik düzeylerini belirlemede kullanılacak bir ölçek geliştirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Kütahya il merkezindeki kamu okullarında görev yapan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 251 öğretmen oluşturmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı (DFA) faktör analizi yapılmıştır. AFA sonucuna göre ölçek; Kişisel Gelişim, Kuruma Katkı, Mesleki Duyarlılık, Duygusal Emek olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Ölçekte 24 madde bulunmaktadır. DFA ile elde edilen bulgular değerlendirildiğinde χ^2/sd oranı 2.66 bulunmuştur. DFA ile hesaplanan diğer uyum iyiliği indeksleri şöyledir: GFI=0.82, AGFI=0.78, RMSEA=0.08, RMR=0.05, SRMR=0.08, CFI=0.80, NFI=0.72, NNFI=0.77, PGFI=0.67. Sonuç olarak, kamu okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki profesyonellik düzeylerini belirlemede kullanılacak psikometrik özellikleri yeterli, geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki profesyonellik, mesleki profesyonellik ölçeği, kamu okulları

¹ Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kursadyilmaz@gmail.com

² Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yaltinkurt@gmail.com

Giriş

Öğretmenlik mesleği antik çağdan beri dönüşerek varlığını devam ettiren bir meslektir. Çocuk bakıcılığı ile başlayan bu süreç, günümüzde profesyonel bir çalışma alanı olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu bağlamda son yıllarda üzerinde önemle durulan kavramlardan biri de mesleki profesyonellik kavramıdır. Mesleki profesyonellik, bireysel profesyonelliğin örgütsel profesyonelliğe yerini bırakmasıdır. Ayrıca mesleki profesyonellik, mesleki standartların belirlenmesi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesinde temel etkenler arasında yer almaktadır (Adıgüzel, Tanrıverdi & Sönmez-Özkan, 2011). Mesleki profesyonellik daha çok içsel motivasyon ve iç denetim odağı ile ilgili bir durumdur. Çünkü içsel motivasyonun kökeni, bireyin içinden gelen dürtüler ve uyarıcılardır. Kişiyi öğrenmeye veya bir şeyi yapmaya zorlayan, dışarıdan gelen etkiler veya baskılar değil, kişinin kendi istekleri, arzuları ve merakıdır. Benzer şekilde, iç denetim odaklı bireyler de pekiştirmenin kendi davranışlarına bağlı olduğunu düşünerek kendi yaşamlarından sorumlu olduklarını düşünürler ve buna uygun davranışları ortaya koyarlar.

Profesyonellik, sadece belirli meslek grupları için değil tüm çalışanlar için düşünülmesi gereken ve toplumda görevi olan herkesin kabullenip sahip olması gereken görüş ve hareket türüdür (Gökçora, 2005). Bu bağlamda birçok meslek ile ilgili mesleki profesyonellik çalışmaları yapılmaktadır. Özellikle hemşirelik mesleği ile ilgili oldukça fazla çalışma bulunmaktadır. Ancak öğretmenlerin mesleki profesyonelliği ile ilgili olarak yurtdışında (Geist & Hoy, 2004; McMahon & Hoy, 2009) ve Türkiye’de az sayıda nicel araştırma (Bayhan, 2011; Cerit, 2012) bulunmaktadır.

McMahon ve Hoy (2009) tarafından yapılan çalışmada “Professionalism Index” adı ile 8 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek, akademik sorumluluk (academic engagement), standartların öz denetimi (self-enforcement of standards), etkililik (effectiveness) ve mesleki topluluğa katkı (contribution to a professional community) alt ölçeklerinden oluşmakta ve boyutlarda 2’şer madde bulunmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmasına her bir boyut için 10-15 madde yazılarak başlanmış ve ölçek pilot uygulamada 27 maddeden 8 maddeye düşürülmüştür. Çalışmada her boyut için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sonuç olarak her bir boyut için 2’şer maddeden oluşan, Likert tipi 8 maddelik bir ölçek elde edilmiştir (McMahon & Hoy, 2009). Ölçekte açımlayıcı faktör analizi yapılmamış, doğrulayıcı faktör analizi ile çalışma tamamlanmıştır.

Türkiye’de bu ölçek kullanılarak yapılan bir çalışmada Cerit (2012), okulların bürokratik yapısı ile sınıf öğretmenlerinin profesyonel davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmıştır. Bayhan (2011) ise nitel ve nicel araştırma yöntemlerini bir arada kullandığı çalışmada, öğretmenlerin

profesyonellik düzeylerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın nicel boyutu için “Öğretmen Profesyonelliği Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek, öğretmenlerin profesyonizm ve profesyonellik durumlarının ölçümüne yönelik tasarlanmıştır. Profesyonizm ve profesyonellik yaklaşımlarını ölçme amaçlı hazırlanan iki ölçekten tek ölçek formu oluşturulmuştur. Profesyonizm Ölçeği Likert tipi 42 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar, “sorumluluk, özerklik işbirliği ve sosyo-ekonomik statü” boyutlarıdır. Dört faktörün açıkladığı toplam varyans % 36,98’dir. Profesyonellik Ölçeği ise Likert tipi 40 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar, “mesleki yeterlik, profesyonel yaklaşım ve etkililik” olarak adlandırılmıştır. Üç alt ölçeğin açıkladığı toplam varyans % 36,17’dir (Bayhan, 2011).

Öğretmenlerin mesleki profesyonelliği daha çok mesleki gelişim, meslektaşlarla etkileşim ve topluma katkı gibi boyutlarda incelenmiştir. Çünkü öğretmenliği uzmanlık gerektiren ve sürekli gelişme halinde olunması gereken bir meslektir. Öğretimin kalitesi, öğretmenlerin profesyonel anlamda sürekli olarak kendilerini geliştirmelerine bağlıdır. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleki profesyonellik düzeyi ile öğrenci başarısı, eğitim reformlarının başarıya ulaşması, değişime olan direncin azaltılması, kaynak kullanımında israfın önlenmesi gibi değişkenlerle doğrudan bir ilişki olduğu ileri sürülebilir. Nitekim yapılan çalışmalar öğretmenlerin mesleki profesyonelliklerinin eğitimin niteliği ve öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya çıkarmıştır (Barrett, 2008).

Profesyonelliği amatörlükten ayıran temel özelliğin gelir getirici faaliyet olması olduğu ileri sürülse de öğretmenlik mesleğine tam olarak böyle bakmak mümkün değildir. Öğretmenlik mesleği sadece para kazanmak için yapılabilecek bir meslek değildir. Duygu yoğun, değer merkezli ve yıpratıcı mesleklerden biridir ve tükenmişlik düzeyinin en yüksek olduğu mesleklerden biridir. Bu bağlamda bu çalışmada da bu önemli ayrımı göz önünde bulundurulmuş ve öğretmenlerin mesleki profesyonelliği şu alt boyutlarda incelenmiştir: 1) Kişisel gelişim 2) Kuruma katkı 3) Mesleki duyarlılık, 4) Duygusal emek.

Kişisel gelişim. Çalışanların zorunlu olmamasına rağmen, mesleklerini daha iyi yapabilmek için kendilerini geliştirme çabası içerisinde olmasıdır (Murphy & Calval, 2008). Örneğin, herhangi bir atama ya da yükselme beklentisi olmaksızın tezsiz yüksek lisans programına devam etmek, hizmet içi eğitim programlarına katılmak buna örnek olarak verilebilir. McMahan ve Hoy’un (2009) çalışmasındaki akademik sorumluluk boyutu ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin alanları ile

ilgili bilimsel yayınları, kitapları ya da etkinlikleri takip etmesi, alanlarıyla ilgili olmasa bile düzenli olarak kitap okuması bu mesleğe yönelik kişisel gelişim çabası olarak değerlendirilebilir.

Kuruma katkı. Öğretmenlerin sahip olduğu bilgi, birikim, deneyim ve çevresindeki ilişkilerini kurum yararına kullanmasıdır. Bu anlamda mesleki profesyonelliği yüksek düzeyde olan öğretmenler; okuldaki sosyal, kültürel ve meslekî çalışmalara, projelere gönüllü ve aktif bir biçimde katılma, kendi çevresindeki olanakları okul yararına işe koşma gibi davranışlarda bulunurlar. Mesleki duyarlılık. Mesleki duyarlılığı yüksek olan öğretmenler, gereksinimlerinin farkında olan, yeni fikirlere ve değişime açık, meslektaşlarıyla iletişim ve işbirliği içinde, mesleki etik ilkelere duyarlı, işini en iyi biçimde yapma gayretinde olan ve davranışlarıyla öğrencilere rol model olan profesyonellerdir. Duygusal emek. Öğretmenlerin mesleki profesyonellikleri gereği, örgütsel amaçlara ve çalışma ortamında uygun davranışlar sergileyebilmeleri için gerçek duygularını düzenleyip, duygularını yönetmesidir (Isenbarger & Zembylas, 2006; Diefendorff, Croyle & Grosserand, 2005; Basım, Begenirbaş & Yalçın, 2012). Yani duygusal emek, çalışanların iş ortamında bir anlamda rol yapmasıdır. Bu anlamda mesleki profesyonellik düzeyleri yüksek olan öğretmenler; okul yönetimiyle, meslektaşlarıyla ya da özel yaşamında sorunları olsa bile bunu işine ve ilişkilerine yansıtılmamaya çalışırlar.

Yöntem

Örneklem

Alanyazında, ölçek geliştirme çalışmalarında faktör analizi yapabilmek için gerekli örneklem büyüklüğü konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Genel olarak örneklem büyüklüğünün ölçekteki madde sayısının 5-10 katı kadar olması önerilmektedir (Kline, 1994; Pett, Lackey & Sullivan, 2003; Tavşancıl, 2005). Buna karşılık, güvenilir faktörler çıkartmak için 200 kişilik örneklemin genellikle yeterli olacağını, faktör yapısının açık ve az sayıda olduğu durumlarda bu rakamın 100'e kadar indirilebileceğini, ancak daha iyi sonuçlar için daha büyük örnekleme çalışmanın yararlı olacağını vurgulanmaktadır. Araştırmada örneklem büyüklüğünün belirlenmesi için madde sayısının beş katına ulaşılması planlanmıştır. Bu çerçevede, Kütahya il merkezindeki okulöncesi eğitim kurumlarında, ilkokul, ortaokul ve liselerinde görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 300 öğretmene ulaşılmıştır. Ölçeklerden kullanılabilir durumda olan 251 tanesi ile analizler yapılmıştır. Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin % 56.2'si kadın (n=141), % 43.8'i erkektir (n=110). Katılımcıların % 9.6'sı okul öncesi eğitim kurumlarında (n=24), % 30.3'ü ilkokullarda (n=76), % 22.3'ü orta okullarda (n=56), % 21.1'i genel liselerde (n=53) ve % 16.7'si

(n=42) meslek liselerinde görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemi 1 ile 36 yıl arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği Ölçeği'nde (ÖMPÖ) yer alan maddelerin yazımında, konu ile ilgili önceki çalışmalardan (Helsby & McCulloch, 1996; Barrett, 2008; Sachs, 2000; Geist & Hoy, 2004; McMahan & Hoy, 2009; Tschannen-Moran, 2009; David, 2000; Swann, McIntyre, Pell, Hargreaves & Cunningham, 2010; Bayhan, 2011), uzman ve öğretmen görüşlerinden yararlanılmıştır. Ölçeğin deneme formunun oluşturulması amacıyla başlangıçta 48 madde yazılmıştır. Katılımcıların ifadelerine katılma düzeylerini belirlemek için "1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-orta derecede katılıyorum, 4-katılıyorum ve 5-kesinlikle katılıyorum" seçeneklerinden oluşan Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır.

Madde havuzunda yer alan ifadeler, anlamı, kapsamı, anlaşılabilirliği ve açıklığı açısından değerlendirilmek üzere araştırmacılar dışında beş alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda sekiz madde ölçekten çıkarılmış, bazı maddelerde düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra ölçek anlaşılabilirlik, kolay yanıtlanabilirlik ve yanıtlanma süresi gibi özelliklerini test etmek açısından 30 öğretmenden oluşan bir gruba uygulanmıştır. Uygulama sonunda öğretmenler ile görüşme yapılarak, maddelerin ve yanıt ölçeğinin anlaşılabilirliği hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Elde edilen dönütler çerçevesinde son hali verilen 40 maddelik ölçek deneme uygulamasına hazır duruma gelmiştir.

Verilerin Analizi

ÖMPÖ'nün yapı geçerliliğini belirlemek için önce, açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış, ardından da söz konusu yapının geçerli bir yapı olup olmadığını belirlemek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için, madde toplam korelasyonu, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve üst ve alt % 27'lik grupların madde ortalama puanları incelenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği Ölçeğinin (ÖMPÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde; açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, faktörlerin güvenilirlik analizi ve faktör ilişkilerinin belirlenmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) İlişkin Bulgular

Faktör analizi yapılmadan önce, veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Küresellik testi uygulanmıştır. Araştırmada KMO değeri 0.90 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0.90'ın üzerinde olması "mükemmel" olarak değerlendirilmektedir (Leech, Barrett & Morgan, 2005; Tavşancıl, 2005). Bartlett Küresellik Testi sonucu ise [$\chi^2=8426.99$; $df=1176$; $p<.00$] manidar bulunmuştur. Bu sonuç, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini ve AFA için uygun olduğunu göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Dağılımın normalliğini test için ayrıca, çarpıklık ve basıklık katsayıları ile Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları da incelenmiştir. Çarpıklık katsayısı -0.09, basıklık katsayısı ise, -0.41'dir. Çarpıklık katsayısı + - 1 sınırları içinde kalıyorsa puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2009). Kolmogorov-Smirnov testi sonucu da ($df=246$, $p>0.05$) dağılımının normal dağılıma yakın olduğunu göstermektedir.

ÖMPÖ'nün faktör yapısını belirlemek amacıyla AFA uygulanmıştır. Ölçeğin faktörlerinin birbirinden bağımsız olacağına yönelik öngörü nedeniyle analizde Varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır. AFA'da maddelerin ölçekte kalıp kalmayacağına karar vermede faktör yük değeri alt sınırı 0.32 olarak benimsenmiştir (Tabachnick & Fidel, 2001). Ayrıca tüm faktör analizi sürecinde maddelerin buldukları faktörlerdeki yük değerleri ile diğer faktörlerdeki yük değerleri arasındaki farkın 0.10 ve daha yukarı olması şartları aranmıştır. Bu koşulu sağlamayan binişik maddeler ölçekten atılmıştır. Yapılan ilk faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin özdeğeri 1'den büyük 11 faktör altında toplandığı görülmüştür. Söz konusu 11 faktörlü yapı, toplam varyansın % 65.99'unu açıklamaktadır. Analiz sonucunda ortaya çıkan 11 faktörlü yapı incelendiğinde maddelerin ağırlıklı olarak dört faktör altında toplandığı görülmüştür. Diğer faktörlerin bir ya da iki madden oluştuğu belirlenmiştir. Ayrıca ortaya çıkan faktörlerin toplam varyansa olan katkısı, incelenen scree plot grafiği ve ortaya çıkan faktörlerin açıklanabilirlik (comprehensibility) özelliği (Özdamar, 2004) dikkate alınarak ölçeğin dört faktörlü olması gerektiğine karar verilmiş ve veriler yeniden analiz edilmiştir. Faktör yük değerleri ve birden fazla faktöre yüksek yük veren maddeler incelenerek, ölçütü sağlamayan maddeler tek tek çıkartılmış ve işlem tekrar yapılmıştır. Madde atılması işlemi öncelikle binişik maddelerden, daha sonra da faktör yük değeri daha küçük olandan başlanmıştır (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010). Bu işlemler sonucunda 13 madde atılmış ve ÖMPÖ 27 maddeye düşmüştür. Bu 27 madde ile tekrar AFA yapılmıştır. Ortaya çıkan dört faktör "kişisel gelişim, kuruma katkı, mesleki duyarlılık ve duygusal emek" olarak adlandırılmıştır. Ayrıca ikisi kişisel gelişim faktörü, biri de duygusal emek faktörü altında

yüksek faktör yükü gösteren üç madde, buldukları faktördeki diğer maddelerle uyumlu olmamaları nedeniyle araştırmacılar tarafından ölçekten çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra 24 maddeye düşen ÖMPÖ'ye yeniden AFA uygulanmıştır. 24 maddelik ÖMPÖ için KMO değeri 0.87, Bartlett Küresellik Testi sonucu ise [$\chi^2=2200.14$; $df=276$; $p<.00$] manidar bulunmuştur. Varimax dik döndürme sonrası AFA sonuçları Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Faktör 1 Kişisel Gelişim	Faktör 2 Mesleki Duyarlılık	Faktör 3 Kuruma Katkı	Faktör 4 Duygusal Emek	Ortak Varyans
M1	0.63				0.492
M6	0.75				0.609
M7	0.66				0.581
M8	0.83				0.735
M9	0.58				0.416
M11		0.40			0.251
M25		0.67			0.530
M26		0.70			0.549
M32		0.46			0.389
M41		0.60			0.540
M13			0.51		0.420
M15			0.52		0.311
M16			0.63		0.427
M17			0.78		0.683
M18			0.70		0.619
M19			0.71		0.611
M20			0.63		0.456
M21			0.64		0.569
M40				0.43	0.422
M43				0.71	0.555
M46				0.79	0.640
M47				0.52	0.455
M48				0.84	0.730
M49				0.61	0.541
Açıklanan Varyans (%)	16.79	12.39	12.81	10.23	Toplam % 52.22

Tablo 1'de görüldüğü gibi, ÖMPÖ'nün ilk faktörü olan "Kişisel Gelişim" faktöründe beş madde bulunmakta ve maddelerin Varimax dik döndürme yöntemiyle döndürülmüş faktör yük değerleri 0.58 ile 0.83 arasında değişmektedir. Bu faktörün tek başına açıkladığı varyans % 16.79'dur. Ölçeğin ikinci faktörü olan "Mesleki Duyarlılık" faktöründe beş madde bulunmaktadır. Maddelerin faktör yük değerleri 0.40 ile 0.70 arasında değişmektedir. Bu faktörün tek başına açıkladığı varyans % 12.39'dur. Ölçeğin üçüncü faktörü olan "Kuruma Katkı" faktöründe sekiz madde bulunmaktadır. Maddelerin faktör yük değerleri 0.51 ile 0.78 arasında değişmektedir. Bu faktörün tek başına açıkladığı varyans % 12.81'dir. Ölçeğin dördüncü faktörü olan "Duygusal Emek" faktöründe altı madde bulunmaktadır. Maddelerin faktör yük değerleri 0.43 ile 0.84 arasında değişmektedir. Bu faktörün tek başına açıkladığı varyans % 10.23'dür. Dört faktörünün birlikte açıkladığı varyans oranı

ise % 52.22'dir. Sosyal Bilimlerde açıklanan varyans oranlarının tek faktörlü ölçeklerde % 30 (Büyüköztürk, 2009), çok faktörlü ölçeklerde ise % 40 ile % 60 arasında olmasının yeterli olduğu belirtilmektedir (Tavşancıl, 2005; Büyüköztürk, 2009). Dolayısıyla ölçeğin açıkladığı varyans oranının yüksek olduğu söylenebilir. ÖMPÖ'nün faktörlerine ilişkin örnek maddeler: *Faktör 1 - Kişisel Gelişim*: M1: Tatillerde bile derslerimle ilgili okumalar yaparım. M7: Öğretmenlik alanım ile ilgili bilimsel toplantıları (kongre, sempozyum gibi) takip ederim. *Faktör 2 - Kuruma Katkı*: M17: Okulun geliştirilmesinde çevre olanaklarını kullanmaya çalışırım. M19: Okul gelişim-yönetim ekiplerinde görev almaya gönüllü olurum. *Faktör 3 - Mesleki Duyarlılık*: M11: Öğretmenliğimle ilgili konularda geri bildirim almaktan mutlu olurum. M25: Meslektaşlarımla bilgi alış verişinde bulunmak benim için önemlidir. *Faktör 4 - Duygusal Emek*: M40: Meslektaşlarımla aramda sorun olsa bile, ilişkilerimi profesyonelce sürdürürüm. M46: Zor zamanlar geçirsem bile, bu durumu öğrencilerime yansıtmamaya çalışırım.

Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) İlişkin Bulgular

ÖMPÖ'nün AFA ile belirlenen dört faktörlü yapısının geçerliğine ilişkin ek kanıt elde etmek amacıyla 24 maddelik yapısı üzerinde DFA yapılmıştır. ÖMPÖ'nün doğrulanması sürecinde birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmış bu süreçte kovaryans matrisi ve en çok olabilirlik (maximum likelihood) yönteminden faydalanılmıştır.

DFA ile elde edilen bulgular değerlendirildiğinde χ^2/sd oranı 2.66 ($\chi^2/sd=656.08/246$) bulunmuştur. Alanyazında bu oranın ≤ 3 olmasının "iyi uyuma" karşılık geldiği belirtilmektedir (Kline, 2005). DFA ile hesaplanan diğer uyum iyiliği değerleri şöyledir: GFI= 0.82, AGFI= 0.78, RMSEA= 0.08, RMR= 0.05, SRMR= 0.08, CFI = 0.80, NFI= 0.72, NNFI= 0.77, PGFI= 0.67. Bu uyum iyiliği değerlerinin tümü, ÖMPÖ'nün ölçüm modelinin kabul edilebilir bir model olduğunu ortaya koymaktadır (Jöreskog & Sörbom, 1993; Kelloway, 1998; Hu & Bentler, 1999; Schermelleh-Engel, Moosbrugger & Müller, 2003; Schumacker & Lomax, 2004; Kline, 2005). DFA sonuçları, modelin iyi uyum verdiğini gösterdiğinden, maddeler arasında herhangi bir düzeltme (modifikasyon) yapılmamıştır. Ayrıca, modelde yer alan bütün maddelere ait faktör yük değerlerinin istatistiksel olarak manidar olduğu belirlenmiştir. Yapılan DFA sonucunda maddelere ilişkin elde edilen standartlaştırılmış faktör yük değerleri (λ), R^2 ve t değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. DFA ile Elde Edilen Standartlaştırılmış Faktör Yükleri (λ), R^2 ve t Değerleri

Faktörler	Madde No	Standartlaştırılmış Faktör Yükleri (λ)	R^2	t değeri	p
Kişisel Gelişim	M1	0.63	0.40	10.30	0.01
	M6	0.72	0.52	12.13	
	M7	0.71	0.51	12.02	
	M8	0.77	0.60	13.38	
	M9	0.48	0.23	7.45	
Mesleki Duyarlılık	M11	0.39	0.15	6.07	0.01
	M25	0.56	0.31	8.96	
	M26	0.38	0.14	5.86	
	M32	0.58	0.34	9.53	
	M41	0.80	0.63	14.04	
Kuruma Katkı	M13	0.71	0.51	12.52	0.01
	M15	0.73	0.53	12.85	
	M16	0.61	0.37	10.21	
	M17	0.69	0.48	11.98	
	M18	0.43	0.19	6.80	
	M19	0.40	0.16	6.22	
	M20	0.57	0.32	9.35	
	M21	0.46	0.21	7.35	
Duygusal Emek	M40	0.60	0.36	9.44	0.01
	M43	0.68	0.46	10.89	
	M46	0.61	0.38	9.65	
	M47	0.60	0.36	9.35	
	M48	0.49	0.24	7.36	
	M49	0.58	0.34	9.00	

Tablo 2’de verilen standartlaştırılmış faktör yük değerleri (λ), her bir gözlenen değişkenle, ilgili olduğu gizil değişken arasındaki korelasyonu göstermektedir. R^2 ise standartlaştırılmış faktör yük değerinin karesi olup, değişkenin bulunduğu faktöre olan katkısını göstermektedir (Yılmaz & Çelik, 2009). Dolayısıyla Kişisel Gelişim faktörüne ilişkin değişkenliğin en çok M8, Mesleki Duyarlılık faktörüne ilişkin değişkenliğin en çok M41, Kuruma Katkı faktörüne ilişkin değişkenliğin en çok M15, Duygusal Emek faktörüne ilişkin değişkenliğin en çok M43 gözlenen değişkenleri tarafından açıklanmaktadır. Maddelerin örtük değişkenleri açıklayan t değerleri incelendiğinde 5.86 ile 14.04 arasında değiştiği gözlenmiştir. Analiz sonucunda manidar olmayan t değerlerinin analiz dışı bırakılması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Tablo 2’de de görüldüğü gibi maddelerin tümü için t değerleri 0.01 düzeyinde manidardır.

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenirliği için madde toplam korelasyonları, alt ve üst % 27’lik grup madde ortalamaları arasındaki fark ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Analiz Sonuçları

Faktörler	Madde No	Madde Toplam Korelasyonu	Alt % 27 (n=68)		Üst % 27 (n=68)		t	Cronbach Alfa
			AO	S	AO	S		
Kişisel Gelişim	M1	0.54	3.00	0.79	4.26	0.76	9.47	0.79
	M6	0.62	3.10	0.84	4.28	0.73	8.67	
	M7	0.57	2.59	0.95	3.99	0.95	8.56	
	M8	0.70	3.22	0.75	4.38	0.64	9.67	
	M9	0.42	3.51	0.92	4.31	0.75	5.49	
Mesleki Duyarlılık	M11	0.35	4.04	0.80	4.76	0.49	6.33	0.74
	M25	0.44	4.18	0.62	4.88	0.36	8.06	
	M26	0.56	4.15	0.69	4.84	0.40	7.05	
	M32	0.41	3.81	0.69	4.76	0.46	9.44	
	M41	0.43	4.04	0.76	4.82	0.42	7.32	
Kuruma Katkı	M13	0.49	3.51	0.81	4.62	0.59	8.96	0.86
	M15	0.35	3.09	0.95	4.04	0.88	6.03	
	M16	0.51	3.21	0.90	4.37	0.68	8.41	
	M17	0.73	3.00	0.86	4.49	0.68	11.14	
	M18	0.63	3.09	0.82	4.41	0.69	10.12	
	M19	0.68	2.54	0.76	4.15	0.91	11.08	
	M20	0.59	3.04	0.85	4.32	0.78	9.12	
	M21	0.62	2.32	0.78	3.93	0.77	11.94	
Duygusal Emek	M40	0.44	3.44	0.79	4.60	0.62	9.44	0.80
	M43	0.59	3.87	0.68	4.78	0.48	8.93	
	M46	0.59	3.72	0.68	4.60	0.77	7.02	
	M47	0.45	3.32	0.78	4.51	0.56	10.22	
	M48	0.68	3.94	0.68	4.76	0.49	8.02	
M49	0.51	4.28	0.66	4.84	0.44	5.76		

Tablo 3'te de görüldüğü gibi ÖMPÖ'nün ilk faktörü olan "Kişisel Gelişim" faktöründe maddelerin madde-toplam korelasyonları 0.42 ile 0.70 arasında, "Mesleki Duyarlılık" faktöründe 0.35 ile 0.56 arasında, "Kuruma Katkı" faktöründe 0.35 ile 0.73 arasında, "Duygusal Emek" faktöründe 0.44 ile 0.68 arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyonu, ölçek maddelerinden alınan puanlar ile toplam puan arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması o faktördeki benzer davranışları örneklediğini ve iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir. Madde-toplam korelasyonun ≥ 0.30 olması maddelerin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2009).

Araştırmada madde toplam korelasyonun belirlenmesinin yanı sıra toplam puanlara göre oluşturulan üst ve alt grupların madde ortalama puanları arasındaki farka da bakılmıştır. Bu analiz sonucunda, gruplar arasında gözlenen farkların anlamlı çıkması testin iç tutarlılığının bir göstergesi olmakta ve maddelerin bireyleri ölçülen davranış bakımından ne derece ayırt ettiğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2009; Erkuş, 2012). Ölçek maddelerine ilişkin t değerleri Tablo 3'te görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda, tüm maddelerin ayırt edicilikleri $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliğine test etmek için son olarak Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarına (α)

bakılmıştır. Bu katsayı “kişisel gelişim” faktörü için 0.79, “mesleki duyarlılık” faktörü için 0.74 “kuruma katkı” faktörü için 0.86, ve “duygusal emek” faktörü için 0.80 ve ölçeğin tümü için 0.90 olarak hesaplanmıştır. Özetle faktörler için α katsayılarının 0.74–0.86 arasında değiştiği belirlenmiştir. Hesaplanan iç tutarlılık katsayıları ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada öğretmenlerin mesleki profesyonellik düzeylerini belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Başlangıçta 58 madde olarak hazırlanmış olan Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği Ölçeği’nde (ÖMPÖ), uzman görüşleri ve ön uygulama sonrası sekiz madde ölçekten çıkartılmış, bazı maddelerde küçük düzeltmeler yapılmıştır. Gerekli düzeltmelerden sonra 50 maddelik ölçek örneklem grubuna uygulanmış ve elde edilen veriler üzerinde analizler yapılmıştır. Yapılan AFA sonucunda, ölçek maddelerinin başlangıçta on bir faktör altında toplandığı görülmüştür. Ancak faktör yapısı, faktörlerin toplam varyansa olan katkısı, scree plot grafiği ve faktörlerin açıklanabilirlik (comprehensibility) özelliği dikkate alınarak ölçeğin dört faktörlü olması gerektiğine karar verilmiş ve yeniden AFA yapılmıştır. Faktör analizi sürecinde düşük faktör yük değeri olan ya da binişik olan 13 madde ölçekten çıkartılmıştır. 27 maddeye düşen ÖMPÖ’ye yapılan AFA sonucunda ortaya çıkan 4 faktöre “Kuruma Katkı”, “Mesleki Duyarlılık”, “Kişisel Gelişim” ve “Duygusal Emek” adları verilmiştir. Faktörler adlandırıldıktan sonra, buldukları faktöre yüksek yük veren ancak buldukları faktördeki diğer maddelerle uyumlu olmayan üç madde ölçekten çıkarılmış ve ölçek 24 maddeye düşmüştür.

ÖMPÖ’nün Kişisel Gelişim faktöründe yer alan maddelerin faktör yük değerleri 0.58 ile 0.83, madde-toplam korelasyonları 0.42 ile 0.70; Mesleki Duyarlılık faktöründe faktör yük değerleri 0.40 ile 0.70, madde-toplam korelasyonları 0.35 ile 0.56; Kuruma Katkı faktöründe maddelerin faktör yük değerleri 0.51 ile 0.78, madde-toplam korelasyonları 0.35 ile 0.73; Duygusal Emek faktöründe faktör yük değerleri 0.43 ile 0.84, madde-toplam korelasyonları 0.44 ile 0.68 arasında değişmektedir. Kişisel Gelişim faktörünün tek başına açıkladığı varyans % 16.79, Mesleki Duyarlılık faktörünün % 12.39, Kuruma Katkı faktörünün % 12.81 ve Duygusal Emek faktörünün % 10.23’tür. Dört faktörünün birlikte açıkladığı varyans oranı % 52.22’dir. Faktörlerin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları; Kişisel Gelişim faktörü için 0.79, Mesleki Duyarlılık faktörü için 0.74, Kuruma Katkı faktörü için 0.86 ve Duygusal Emek faktörü için 0.80 ve ölçeğin tümü için 0.90 olarak hesaplanmıştır. Yapılan üst ve alt % 27’lik grupların madde ortalama puanları arasındaki fark sonucunda da, tüm maddelerin ayırt edicilikleri $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Ölçeğin AFA sonucu elde edilen beş faktör altında toplanan 24 maddelik yapısına, doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. DFA ile hesaplanan uyum iyiliği değerleri şöyledir: $\chi^2/sd= 2.66$, GFI= 0.82, AGFI= 0.78, RMSEA= 0.08, RMR= 0.05, SRMR= 0.08, CFI = 0.80, NFI= 0.72, NNFI= 0.77, PGFI= 0.67. Elde edilen uyum indekslerin tümünün model uyumu için yeterli düzeyde oldukları belirlenmiştir. Bunun sonucunda söz konusu yapının doğrulandığına karar verilmiştir.

Sonuç olarak Öğretmenlerin Mesleki Profesyonelliği Ölçeğinin nihai formu 24 maddeden oluşmakta ve tüm maddeler; “1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-orta derecede katılıyorum, 4-katılıyorum ve 5- kesinlikle katılıyorum” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin “Kuruma Katkı” faktöründe sekiz, “Duygusal Emek” faktöründe altı, diğer faktörlerinde ise beşer madde bulunmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin tümünden toplam puan elde edilebilmektedir. Her bir faktörde farklı sayıda madde bulunduğundan, her bir boyuttan alınan puanın, ilgili faktörün madde sayısına bölünmesi ve 1–5 arası bir ortalamaya dönüştürülerek birbiri ile karşılaştırılabilir hale getirilmesi gerekir. Bir faktörden ya da ölçeğin tümünden alınan puanların artması, öğretmenlerin mesleki profesyonellik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesine yönelik bulgular birlikte değerlendirildiğinde, ölçeğin kamu okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerinin mesleki profesyonellik düzeylerini belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu ifade edilebilir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, bu çalışma kapsamında geliştirilen aracın, ilgili alanyazındaki önemli bir eksikliği gidereceği, bundan sonraki çalışmalarda kullanılabilecek psikometrik nitelikleri yeterli bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Ancak ölçeğin kamu okulları dışında özel okullarda kullanılması durumunda, bu gruplar için de geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarının üretilmesi yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, O., Tanrıverdi, H., & Sönmez-Özkan, D. (2011). Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 237-259.
- Barrett, A. M. (2008). Capturing the difference: Primary school teacher identity in Tanzania. *International Journal of Educational Development*, 28, 490-507.
- Basım, H. N., Begenirbaş, M., & Can-Yalçın, R. (2013). Öğretmenlerde kişilik özelliklerinin duygusal tükenmeye etkisi: Duygusal emeğin aracılık rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1488-1496.
- Bayhan, G. (2011). Öğretmenlerin profesyonelliğinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cerit, Y. (2012). Okulun bürokratik yapısı ile sınıf öğretmenlerinin profesyonel davranışları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(4), 497-521.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.

- David, C. (2000). *Professionalism and ethics in teaching*. London: Taylor & Francis Books Ltd.
- Diefendorff, J. M., Croyle, M., & Gosserand, R. H. (2005). The dimensionality and antecedents of emotional labor strategies. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 339-357.
- Geist, J., & Hoy, W. K. (2004). Cultivating a culture of trust: Enabling school structure, teacher professionalism, and academic press. *Leading & Managing*, 10, 1-18.
- Gökçora, İ. H. (2005). Toplumsal yaşamımızda ve Türk bilim-dünyasında profesyonel ve profesyonellik kavramlarına değin. *Bilgi Dünyası*, 6(2), 237-250.
- Helsby, G. & McCulloch, G. (1996). Teacher professionalism and curriculum control. In I. F. Goodson & A. Hargreaves (Eds). *Teachers' professional lives*. London: Falmer. pp. 56-74.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Isenbarger, L., & Zembylas, S. M. (2006). The emotional labor of caring in teaching. *Teaching and Teacher Education*, 22, 120-134.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Lincolnwood: Scientific Software International Inc.
- Kelloway, K. E. (1998). *Using LISREL for structural equation modeling*. CA: Sage.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. London: Sage.
- Leech, N. L., Barrett, K. C., & Morgan, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: Use and interpretation*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- McMahon, E., & Hoy, W. K. (2009). Professionalism in teaching: Toward a structural theory of professionalism. In W. K. Hoy & M. DiPaola (Eds.). *Studies in school improvement*. Greenwich, CN: Information Age. pp. 205-230.
- Murphy, G. A., & Calway, B. A. (2008). Professional development for professionals: beyond sufficiency learning. *Australian Journal of Adult Learning*, 48(3), 424-444.
- Pett, M. A., Lackey, N. R., & Sullivan, J. J. (2003). *Making sense of factor analysis: The use of factor analysis for instrument development in health care research*. CA: Sage.
- Sachs, J. (2000). Rethinking the practice of teacher professionalism. In C. Day, A. Fernandez, T. E. Hauge & J. Moller (Eds). *The lives and work of teachers in changing times: International perspectives*. Lewes: Falmer. pp. 76-89.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Test of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research - Online*, 8(2), 23-74.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (1996). *A beginner's guide to structural equation modeling*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Swann, M., McIntyre, D., Pell, T., Hargreaves, L., & Cunningham, M. (2010). Teachers' conceptions of teacher professionalism in England in 2003 and 2006. *British Educational Research Journal*, 36(4), 549-571.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel.
- Tschannen-Moran, M. (2009). Fostering teacher professionalism in schools: The role of leadership orientation and trust. *Educational Administration Quarterly*, 45(2), 217-247.

Extended English Abstract

Occupational professionalism of teachers has been mostly examined under such dimensions as professional development, interaction with colleagues and contribution to society, because teaching is a profession which requires specialization and continuous development. The quality of teaching is dependent upon the continuous professional development of teachers. Within this context, it may be put forth that there is a direct relationship between the occupational professionalism level

of teachers and such variables as student achievement, success of educational reforms, minimizing resistance towards change, and efficient utilization of resources. As a matter of fact, studies have revealed that occupational professionalism of teachers has had a positive impact on the quality of education and student achievement (Barrett, 2008). The purpose of this study is to develop a data collection tool to be used in determining the occupational professionalism levels of teachers.

The researchers have reached a total of 300 volunteers for the study, who are all teachers working in pre-schools, elementary education schools, middle schools and high schools in Kütahya town center. A five-point Likert-type scale was used to determine the level of agreement of participants to items consisting of “1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neutral, 4-agree, and 5-strongly agree”. In order to determine structural validity of the OPTS, primarily an exploratory factor analysis (EFA) was made, followed by a confirmatory factor analysis (CFA) to see if the structure was valid. Total item correlation, Cronbach’s Alpha internal consistency coefficient, and the average item scores of top and bottom 27% groups were examined for reliability of the scale.

The Occupational Professionalism of Teachers Scale (OPTS) was designed to include 58 items. Eight items were later omitted from the scale upon recommendations from the experts, as well as findings from the pilot study. Some minor revisions were also made to some items. After certain revisions, the 50-item scale was administered to the sample, and analyses were conducted on the data obtained. As a result of the EFA, it was seen that scale items were primarily grouped under 11 factors. Nonetheless, it was decided to have a 4-factor scale due to the factor structure, factors’ contribution to total variance, scree plot graphic and comprehensibility feature of the factors, and EFA was repeated. During the factor analysis, 13 items that were cyclical or happened to have low factor loading values were omitted from the scale. Another EFA was administered to the revised 27-item OPTS, and the resulting four factors were named as “Contribution to Organization”, “Professional Awareness”, “Personal Development” and “Emotional Labor”. After the factors were named, three more items that gave a higher loading to the relevant factor, yet were non-compliant with the other items, were omitted from the scale, and the scale was finalized as having 24 items.

Factor loading values for the items under the Personal Development factor vary between 0.58 and 0.83 and item-total correlations between 0.42 and 0.70; factor loading values for the items under the Professional Awareness factor vary between 0.40 and 0.70 and item-total correlations between 0.35 and 0.56; factor loading values for the items under the Contribution to Organization factor vary between 0.51 and 0.78 and item-total correlations between 0.35 and 0.73; and factor loading values for the items under the Emotional Labor factor vary between 0.43 and 0.84 and item-total correlations between 0.44 and 0.68. Variance explained solely by the Personal Development factor is 16.79%, Professional Awareness factor is 12.39%, Contribution to Organization factor is 12.81% and the Emotional Effort factor is 10.23%. Variance ration explained by all four factors is 52.22%. Cronbach’s Alpha internal consistency coefficient is 0.79 for Personal Development factor, 0.74 for Professional Awareness factor, 0.86 for Contribution to Organization factor, 0.80 for Emotional Labor factor, and 0.90 for the scale itself. As a result of the difference between item average scores of top and bottom 27% groups, distinctiveness of all items were found to be significant at $p < 0.001$ level.

A CFA was administered on 24-item structure of the OPTS obtained upon EFA. Goodness of fit values calculated by CFA were found to be $\chi^2/df = 2.66$, GFI = 0.82, AGFI = 0.78, RMSEA = 0.08, RMR = 0.05, SRMR = 0.08, CFI = 0.80, NFI = 0.72, NNFI = 0.77, PGFI = 0.67. All fitness indexes obtained were found to be sufficient for model fitness, and accordingly it was decided that this structure was validated.